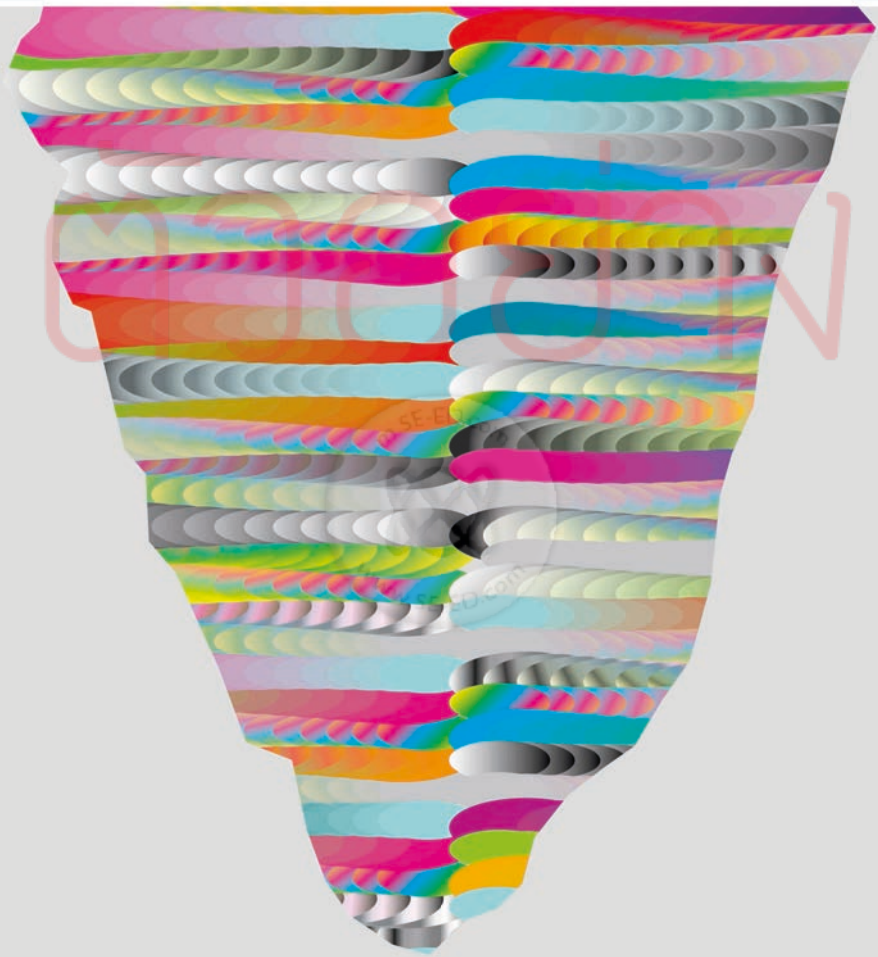

พิพากษ์ศาล

นิติ เอียวศรีวงศ์

รวมบทวิจารณ์การเมืองและกระบวนการยุติธรรมจากหนังสือพิมพ์มติชนและมติชนสุดสัปดาห์

ตัวอย่าง

พีพากษ์ศาล

ตัวอย่าง

พิพากษศาล
นิธิ เอียวศรีวงศ์

ตัวอย่าง

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๕๕

พิพากษ์ศาล • นิธิ เอียวศรีวงศ์
พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, กันยายน ๒๕๕๕
ราคา ๑๘๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

นิธิ เอียวศรีวงศ์. พิพากษ์ศาล. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๕. ๒๓๒ หน้า. ภาพประกอบ.

๑. การเมือง-บทความ-รวมเรื่อง I. ชื่อเรื่อง

๓๒๐.๙๕๙๓

ISBN 978 - 974 - 02 - 0997 - 3

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ, จุฬาลักษณ์ ภูเกิด,
ปิยชนันท์ สุวิทย์ทรัพย์, ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, ศิริพงษ์ วิทย์วิโรจน์, นงนุช สิงหนัดชะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทิงวิเศษ • รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ทิมวัฒน์
บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • หัวหน้ากองบรรณาธิการ : สุชาย สุชาติสุธารธรรม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ : โมน สวัสดิ์ศรี, สมศักดิ์ ธนบดีกุล • พิสูจน์อักษร : ศรีวิไล ปานสีทา
คอมพิวเตอร์กราฟิก : อัสรี เสนีวงศ์ • ศิลปกรรม : โอม ชนิตกรวิรักษ์
ประชาสัมพันธ์ : ตั้งฤดี ศรีไพโรจน์

สำนักพิมพ์มติชน | www.maticchonbook.com

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนามถุมล ประชานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๓๕ โทรสาร ๐-๒๕๕๘๙-๕๘๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามถุมล ประชานิเวศน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๕๐๐-๒๕๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชาสรรค ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด

นนทบุรี ๑๑๑๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖ โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามถุมล ประชานิเวศน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐-๓๓๕๓ โทรสาร ๐-๒๕๕๘๐-๙๐๑๒

Maticchon Publishing House a division of Maticchon Public Co.,Ltd.

12 Tetsabannueman Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เพื่อปกป้องธรรมชาติ ลดภาวะโลกร้อน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้อ่าน

ตัวอย่าง

คำนำสำนักพิมพ์

๗

คำนำผู้เขียน

๙

๑. “ศาลเจ้า”	๑๕
๒. ในสนามรบทางกฎหมาย	๒๒
๓. หมิ่นศาล	๒๘
๔. กระบอกลศาล	๓๔
๕. ละครที่พระเอกไม่ขึ้นเวที	๔๐
๖. รัฐธรรมนูญ-จินตนาการใหม่ ๑	๔๖
๗. รัฐธรรมนูญ-จินตนาการใหม่ ๒	๕๓
๘. ซักยกันร่างรัฐธรรมนูญใหม่	๕๙
๙. นิติธรรม	๖๕
๑๐. นิติธรรมอีกที่	๗๑
๑๑. “นิติรัฐ” หรือ “นิติราษฎร์”	๗๖
๑๒. ปรองดองบนศพเกลื่อนกลาด	๘๒

๑๓. ประลองตองในภาคประชาชน	๘๘
๑๔. ประลองตองโดยประเพณี	๙๔
๑๕. พื้นที่แห่งความสมานฉันท์	๑๐๐
๑๖. ความคลุมเครือที่มาจากอำนาจนอกระบบ	๑๐๖
๑๗. ม.๑๑๒ กับเกมแห่งอำนาจ	๑๑๒
๑๘. อากงกับ ม.๑๑๒	๑๑๘
๑๙. มรดกกรรมของ “อากง”	๑๒๔
๒๐. สัมพันธภาพเชิงอำนาจกับความรุนแรง	๑๓๐
๒๑. คนเสื้อแดงกับพรรคเพื่อไทย	๑๓๖
๒๒. การเมืองในเสื้อแดง	๑๔๒
๒๓. ขบวนการคนเสื้อแดงกับสังคม-การเมืองไทย ๑	๑๔๘
๒๔. ขบวนการคนเสื้อแดงกับสังคม-การเมืองไทย ๒	๑๕๔
๒๕. ระบบนิเวศใหม่ทางการเมือง	๑๖๑
๒๖. คนนำขัง	๑๖๗
๒๗. เติบโตการทางรัฐสภา ๑	๑๗๓
๒๘. เติบโตการทางรัฐสภา ๒	๑๗๙
๒๙. ความชอบน้อมถ่อมตน	๑๘๕
๓๐. ขอบพระคุณทุกฝ่ายค่ะ	๑๙๑
๓๑. ถึงเวลาทูปโตะ!	๑๙๗
๓๒. วงศาคุณาญาติ	๒๐๓
๓๓. ผลดีไปไม่พอ ต้องปลุกใหม่ทั้งต้น	๒๐๙
๓๔. สีของ “คนจน”	๒๑๕
๓๕. สุจริตธรรมบนอกเสื้อ	๒๒๑

คำนำสำนักพิมพ์

ตราบนานหลายปีมาแล้ว คนหลายกลุ่มเริ่มตั้งคำถามกันพอสมควรว่า ปรากฏการณ์ “ตุลาการภิวัตน์” เป็นอย่างไร มีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมที่แท้จริงหรือไม่

แม้มุดังกล่าวมองได้ไม่ยาก โดยเฉพาะการตัดสินใจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะกระทำได้อีกต่อเมื่อผ่านการตรวจสอบและยื่นคำร้องจากอัยการสูงสุดเสียก่อน แต่ในการยับยั้งของศาลรัฐธรรมนูญครั้งล่าสุดมิได้ผ่านความเห็นชอบจากอัยการสูงสุดแต่อย่างใด การกระทำของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงเกิดคำถามขึ้นว่า เป็นการขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือไม่ และเป็นการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการล่วงล้ำอำนาจหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติหรือไม่

ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงควรตั้งคำถามกับการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการว่ามีขอบเขตแค่ไหน เพื่อให้อำนาจของ “นิติรัฐ” สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นอิสระจากกัน

ไม่เพียงเท่านั้น ประเด็นการเดินหน้าในกระบวนการยุติธรรมต่างๆ

รวมถึงการร่าง พ.ร.บ.ปรองดอง ก็ยังเป็นปัญหาสำคัญซึ่งทำให้ “การเมืองไทย” ไม่เดินหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะกฎหมายอาญามาตรา ๑๑๒ หลายฝ่ายเริ่มตั้งคำถามว่าเป็นกฎหมายที่ต้องการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริงหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายมาตรา ๑๑๒ มีจุดอ่อนอย่างมาก เพราะมักถูกฝ่ายการเมืองนำมาใช้เป็นเครื่องมือกำจัดศัตรูทางการเมือง โดยอ้างความจงรักภักดี แต่แท้จริงแล้วการกระทำดังกล่าวเป็นการบั่นทอนความน่าเชื่อถือของสถาบันพระมหากษัตริย์

“**นิติ เอียวศรัวังศ์**” นักคิด นักเขียน และนักวิชาการผู้เจนจัดในหลักประชาธิปไตย ได้นำเสนอแนวคิดและวิธีแก้ปัญหาของระบอบประชาธิปไตยที่บิดเบี้ยวไว้อย่างลึกซึ้งรอบด้านในคอลัมน์ “กระแสทรรศน์” ใน *มติชนรายวัน* และคอลัมน์ *ในมติชนสุดสัปดาห์* รวบรวมเป็นหนังสือ **พิพากษ์ศาล** โดยหนังสือเล่มนี้ ได้รวบรวม “ทางออก” ของสารพันปัญหาที่เหนียวรั้งประเทศไทยมิให้เดินหน้า ผ่านมุมมองของปัญญาชนคนสำคัญของไทย เพื่อให้ “คนไทย” เป็นได้มากกว่าคะแนนเสียงให้แก่นักการเมืองหรือฐานอำนาจของชนชั้นนำบางกลุ่มเท่านั้น

สำนักพิมพ์มติชน

คำนำผู้เขียน

ก็คงเหมือนคนไทยอีกไม่น้อยที่ในระยะประมาณ ๑ ปีที่ผ่านมา ความสนใจของผมต่อสภาวะที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง มักจะวนเวียนอยู่กับ เรื่องปัญหาทางการเมือง และความแตกร้างอย่างหนักในสังคม

ในด้านการเมือง ชัยชนะจากการเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทยดูเหมือน จะให้ความหวังไปในทางดี ไม่ใช่เพราะพรรคเพื่อไทยชนะอย่างท่วมท้น แต่เพราะเงื่อนไขที่จะเกิดรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ดูเหมือนจะถูกระงับไปด้วยเหตุหลายอย่าง และในทางตรงกันข้าม แม้ รัฐบาลมีเสียงสนับสนุนแน่นหนาในสภา แต่ก็ก็จะถือนำนาจเด็ดขาดไม่ได้ เพราะเท่ากับสร้างเงื่อนไขให้เกิดการล้มรัฐบาลด้วยกำลังได้อีก ฉะนั้น อย่างน้อยก็เป็นความหวังว่า ทุกฝ่ายจะสามารถลดต้นความคิดหรือนโยบายสาธารณะของตนผ่านระบบการเมืองที่เปิดกว้างมากขึ้นได้ ไม่ต้องหว้นวิตกกับการล้มกระดานเกินไป และไม่ต้องหว้นวิตกจากการฉ้อฉล อำนาจของฝ่ายรัฐเกินไป

แต่พรรคเพื่อไทยก็ไม่สามารถทำให้ความหวังนั้นมันคงขึ้นและ ขยายตัวมากขึ้นสักเท่าไร ความสามารถด้านการบริหารที่ไม่โดดเด่นของ

รัฐบาลก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่ดูเหมือนสาเหตุสำคัญไม่ได้อยู่ตรงนั้น เท่ากับว่ารัฐบาลพรรคเพื่อไทยยังคิดอะไรไม่หลุดออกไปจาก “การเมืองของชนชั้นนำ” แบบเดิม นั่นก็คือจำกัดเวทีการต่อสู้ทางการเมืองไว้ในกลุ่มชนชั้นนำด้วยกัน แย่งชิงการควบคุมกลไกของรัฐ เพื่อชิงไหวชิงพริบกัน หรือประสานประโยชน์กับกลไกส่วนที่ตนยังควบคุมไม่ได้ ความแตกร้างในสังคมไทยเวลานี้ ยิ่งฝังตัวลงไปในความแตกร้างของชนชั้นนำที่มีสนามรบอยู่หลังม่านมากขึ้น

แต่เมื่อไทยเปลี่ยนแปลงไปแล้ว การเมืองหลังม่านเพียงอย่างเดียวไม่อาจจัดการให้สังคม “เดินหน้าต่อไป” ได้อีกแล้ว เพราะความเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนนอกม่าน เป็นไปในทุกระดับและในทุกขนาด และกลายเป็นเงื่อนงำที่มีความสำคัญไม่น้อยแก่การแย่งชิงอำนาจกันหลังม่าน

เราจึงได้เห็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนนอกม่าน เป็นส่วนที่เห็นได้เด่นชัด แต่ก็เป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ประสานสอดคล้องกับการเมืองหลังม่าน เพราะการเมืองหลังม่านไม่รู้วิธีที่จะประสานหรือผนวกการเมืองนอกม่านขึ้นไปบนเวทีการต่อสู้ได้อย่างไร นอกจากใช้ประโยชน์เฉพาะเรื่องเฉพาะคราว

ไม่เคยมีครั้งใดในประวัติศาสตร์ ที่สังคมไทยต้องการ “กติกา” ของความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมและเสมอภาค พร้อมกับไปก็ต้องการการบริหาร “กติกา” ที่โปร่งใส รับผิดชอบ ยิ่งไปกว่าในภาวะนี้

และนี่คือเหตุผลที่กฎหมายและศาลถูกจับตามองยิ่งกว่าครั้งใดในประวัติศาสตร์

เคยเชื่อกันมาในสังคมว่าศาลคือที่พึ่งสุดท้าย เหตุที่เชื่อเช่นนั้นก็เพราะศาลไม่ได้อยู่ในการเมืองหลังม่าน จริงอยู่ศาลก็เป็นคน ย่อมตกอยู่ภายใต้ภาคตัดได้ในบางครั้งบางคราว แต่ศาลไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมืองหลังม่าน

จะเป็นความจริงหรือไม่ก็ไม่ทราบได้ แต่ศาลในปัจจุบันถูกมองว่า

เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมืองหลังมาน ลัทธิตุลาการภิวัตน์ยิ่ง
ตอกย้ำให้คนจำนวนมากเชื่อว่า ศาลยืนอยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการต่อสู้
ทางการเมืองหลังมาน ฉะนั้น ศาลจึงไม่ใช่ที่พึ่งสุดท้ายอีกต่อไป แต่ถูก
คนจำนวนไม่น้อยมองว่าเป็นหนึ่งในคู่ความขัดแย้ง

เมื่อศาลไม่ใช่ที่พึ่งสุดท้าย ผู้คนพากันไปฝากความหวังไว้กับ “กฎ
หมาย” คงไม่มีครั้งใดในประวัติศาสตร์เหมือนกัน ที่คนไทยใส่ใจกับกฎ
หมาย และรู้เรื่องกฎหมายดีเท่าในปัจจุบัน มีการแสดงความเห็นโต้แย้ง
กันในเรื่องกฎหมาย ทั้งโดยนักกฎหมายและคนธรรมดาในสื่อสาธารณะ
ต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์มาก กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบรับความ
เปลี่ยนแปลงตรงนี้ได้อย่างสร้างสรรค์หรือไม่อย่างไร ก็เห็นได้จากปฏิ
ภิกิริยาของฝ่ายต่างๆ นับตั้งแต่ตำรวจไปถึงเรือนจำ

บทความทั้งหมดที่บรรณาธิการเลือกมารวมเล่มในหนังสือนี้ คิด
และเขียนขึ้นท่ามกลางบรรยากาศดังที่กล่าวมานี้

นิติ เอียวศิริวงศ์

๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕

ตัวอย่าง

พีพากษ์ศาล

ตัวอย่าง

ตัวอย่าง

"ศาลเจ้า"

“ความศักดิ์สิทธิ์นี้ถูกสร้างขึ้นไม่ใช่เพื่อ
บรรลุเป้าหมายในการทำหน้าที่ของตนตาม
ระบอบประชาธิปไตย แต่สร้างขึ้นเพื่อทำ
ให้พ้นจากการถูกตรวจสอบ จึงเอาไปผูกไว้
กับสถาบันพระมหากษัตริย์”

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ เพื่อฉลองวันที่ให้กำเนิดความ
เป็น “ชาติ” ของเราอย่างแท้จริง อย่างน้อยก็โดยหลักการ เพราะความเป็น
พลเมืองซึ่งเป็นเจ้าของประเทศโดยเท่าเทียมกันได้รับการรับรองเป็นครั้งแรก
อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริและผมได้ขึ้นเวทีอภิปรายร่วมกัน เพื่อ
ตอบปัญหาของนักวิชาการรุ่นใหม่

มีคำถามที่ทั้งผมและอาจารย์ชาญวิทย์ไม่ได้ตอบหลายข้อ เพราะ
หมดเวลาลงเสียก่อน มีหลายคำถามที่ผมอยากตอบมากที่สุดทีเดียว

จึงขอนำบางคำถามมาตอบในที่นี้...

อาจารย์ชาญวิทย์และผมจะถูกถามว่า “การที่ศาลรัฐธรรมนูญ
ตัดสินเกินขอบเขตอำนาจศาลนั้น เป็นเพราะสังคมเห็นว่าศาลเป็นสิ่งที่
ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นมรดกของยุคเก่าใช่หรือไม่”

หากผมมีโอกาสได้ตอบ ผมก็จะตอบว่า “ไม่ใช่”

ตรงกันข้ามกับที่เข้าใจกันทั่วไป “ศาล” หรือ “ตุลาการ” ในสมัยโบราณ (ก่อนการปฏิรูปของรัชกาลที่ ๕) เป็นที่ดูถูกเหยียดหยามของคนทุกชนชั้น สุนทรภู่เปรียบตุลาการเหมือนเหยี่ยวบินอยู่สูงคอยจ้องหาเหยื่อและอาหารของชาวบ้าน แล้วก็กลับมาโฉบเอาไปอย่างหน้าด้านๆ

ตุลาการและ “ผู้ปรับ” (ผู้พิพากษา) นั้น เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารเหมือนรัฐโบราณโดยทั่วไป การตัดสินคดีพิพาทคือส่วนสำคัญที่แยกไม่ออกจากการบริหารบ้านเมือง ฉะนั้นในหัวเมืองทั้งหมด ผู้พิพากษาคือเจ้าเมืองซึ่งจะพลิกกฎหมายลงโทษผู้ที่ตุลาการชี้ว่าผิด ส่วนคณะตุลาการคือตำแหน่งราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าใครเป็นบ้าง เช่น ในหัวเมืองก็มักจะเป็นกรมการเมือง

คนเหล่านี้ไม่มีเงินเดือน บางคนในกลุ่มคนเหล่านี้อาจได้รับ “เบี้ยหวัด” เป็นรายปี ซึ่งมีจำนวนน้อยเกินกว่าจะเลี้ยงชีพได้จริง รายได้ของเขาจึงมาจากการ “ทำราชการ” ซึ่งมีส่วนแบ่งผลประโยชน์ทั้งถูกกฎหมาย

และไม่ถูกกฎหมายหลายอย่าง นับตั้งแต่มีแรงงานไพร่ไว้ใช้ฟรี ไปจนถึงเก็บเบี้ยบำนาญทางกับราษฎรในเรื่องจีปถะ งานพิจารณาพิพากษา อรรถคดีก็เป็นแหล่งรายได้ อย่างหนึ่ง

รายได้ชนิดที่ถูกกฎหมายก็คือ ได้ส่วนแบ่งเงินค่าปรับและค่าพิจารณาคดีจากคู่ความ แต่รายได้หลักมาจากส่วนที่ไม่ถูกกฎหมาย คือ เรียกรับสินบนจากคู่ความ

หนทางที่จะใช้บริการของกระบวนการยุติธรรมที่เหมือนเหยี่ยวนี้ ก็ไม่ได้เปิดกว้างแก่ทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ทาสจะฟ้องร้องได้ต้องได้รับอนุญาตจากนายเงิน ไพร่จะฟ้องร้องคดีได้ก็ต้องได้รับอนุญาตจากมูลนาย เหมือนกัน

เจตนาเดิมคงไม่ใช่เพื่อกดขี่ไพร่-ทาส แต่เพราะไม่ได้แยกหน้าที่การระงับข้อพิพาทออกไปจากการบริหารกำลังคน นายเงินและมูลนายคือผู้บริหารกำลังคนนั่นเอง จึงมีหน้าที่ตัดสินคดีพิพาทของคนในสังกัดด้วย จะโดยไกลเกลี่ย หรือกระทับบสั่งสอน หรืออนุญาตให้นำเรื่องขึ้นศาลก็ตาม “ศาล” โบราณไม่เคยศักดิ์สิทธิ์เป็นที่นับถือของใคร ความศักดิ์สิทธิ์เพิ่งถูกสร้างขึ้นมาภายหลัง และยังพยายามสร้างสืบมาจนถึงทุกวันนี้โดยกลุ่มคนที่เป็นตุลาการ ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังการปฏิรูปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของรัชกาลที่ ๕ เช่นเดียวกับ “ข้าราชการ” สายอื่นๆ ที่พยายามสถาปนา “ความศักดิ์สิทธิ์” ของตนขึ้นเหมือนกัน แต่ทำได้ไม่สำเร็จเท่ากับสายตุลาการ

ผมจะขอพูดถึงเฉพาะความศักดิ์สิทธิ์ของพนักงานสายตุลาการ เท่านั้น ว่าเกิดขึ้นและสั่งสมกันมาอย่างไร

ขอให้สังเกตนะครับว่า โดยทฤษฎีแล้ว ทั้งตุลาการและ “ผู้ปรับ” (ผู้พิพากษา) ในสมัยโบราณล้วนเป็นคนของพระเจ้าแผ่นดิน โดยทรงแต่งตั้งเจ้าเมืองเอง หรืออนุมัติตำแหน่งกรมการเมืองต่างๆ เป็นอย่างน้อย ระเบียบปฏิบัติในการอุทธรณ์ฎีกา คือการนำเรื่องขึ้นสู่พระเนตรพระกระรณ

โดยตรงมากขึ้นตามลำดับ สรูปก็คือพระเจ้าแผ่นดินเป็นองค์ประธานสูงสุดของกระบวนการยุติธรรม

แต่โดยทางปฏิบัติแล้ว มิได้มีพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งคนที่ไว้วางพระทัยไปได้ทั้งหมด ต้องทรงประนีประนอมกับอำนาจท้องถิ่นซึ่งมีอยู่หลากหลายและชุกชุม โดยตั้งขึ้นให้ดำรงตำแหน่งราชการ

การปฏิรูปไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือการรวบอำนาจทั้งหมดในราชอาณาจักรไว้ใต้ราชบัลลังก์ การปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในสมัยนั้น กับโลกภายนอกคือทำให้ฝรั่งยอมรับ กับโลกภายในคือการทำลายอำนาจอื่นๆ ที่มีอยู่มาก่อนให้หมดไป หรือดึงมาอยู่ใต้การบังคับควบคุมของพระเจ้าแผ่นดินแต่ผู้เดียว

เมื่อทำให้การบริหารราชการฝ่ายทหารและพลเรือนอยู่ภายใต้การบังคับควบคุมของราชบัลลังก์ ราชการฝ่ายตุลาการก็ต้องปฏิรูปเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน อย่าลืมว่าในคติแบบเก่า ฝ่ายตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหาร ตุลาการคือคนของพระเจ้าแผ่นดิน ที่โปรดให้มาทำหน้าที่แทนเท่านั้น

การปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในรัชกาลที่ ๕ ไม่ได้แต่ต้องหลักการข้อนี้ ตุลาการซึ่งบัดนี้ไม่ได้อยู่ในราชการปกครองอีกแล้ว แยกมาเป็นกระทรวงต่างหาก ได้รับการศึกษาอบรมเฉพาะสำหรับทำหน้าที่ของตน แต่ก็ยังเป็น “ข้าราชการ” เหมือนเดิม คือทำงานแทนพระเจ้าแผ่นดินในการบริหารความยุติธรรม ไม่ต่างจาก “ข้าหลวง” ที่ไปว่าราชการตามหัวเมือง

ระบบราชการทั้งระบบผูกติดอยู่กับพระราชอำนาจ เพราะอำนาจในการปฏิบัติงานของข้าราชการแต่ละคนล้วนมาจากการแต่งตั้งของพระราชอำนาจทั้งสิ้น ในแง่นี้จะสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้ตำแหน่งราชการได้ทุกตำแหน่ง

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เคยมีข้อขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายตุลาการกับฝ่ายบริหารว่าฝ่ายตุลาการควรเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร แต่รัชกาลที่ ๕

ก็ทรงชี้แจงแสดงเหตุผลให้เห็นว่ายังไม่เหมาะที่ฝ่ายตุลาการจะเป็นอิสระ เช่นนั้น ในที่สุดฝ่ายตุลาการก็ยอม และคงเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร สืบมา

ในฐานะส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารในรัฐสมบูรณาญาสิทธิ ตุลาการไทยย่อมยืนอยู่ข้างเดียวกับรัฐเสมอ วิธีคิดเช่นนี้แฝงอยู่ในการทำหน้าที่ของตุลาการ ไล่ไปได้จนถึงการเรียนกฎหมาย คือจะรักษาอำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นรัฐสมบูรณาญาสิทธิหรือรัฐประชาธิปไตย-ไว้ได้อย่างไร คำพิพากษาของศาลไทยจึงไม่ค่อยมีส่วนในการพัฒนาสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่มักยืนยันจะรักษาอำนาจรัฐไว้เหนือสิทธิเสรีภาพ (แม้แต่ตามรัฐธรรมนูญ) ของประชาชนเสมอ

ลองย้อนกลับไปคิดถึงความก้าวหน้าด้านประชาธิปไตยในประเทศตะวันตกหลายประเทศดูเถิดครับ ว่าเกี่ยวข้องกับคำพิพากษาของศาลอย่างไร...สิทธิเสมอภาคของคนผิวดำในสหรัฐ, สิทธิเสรีภาพในชีวิตส่วนตัวในยุโรปและอเมริกา, สิทธิเสรีภาพการประท้วงรัฐ, สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา ฯลฯ ส่วนสำคัญของความก้าวหน้าในเรื่องเหล่านี้มาจากคำพิพากษาของศาลสูง

จะอ้างว่าเพราะเขาใช้ระบบกฎหมายแบบ *common law* จึงทำให้เกิดขึ้นได้ ก็ไม่จริง เพราะหลายประเทศเช่นฝรั่งเศสก็ใช้ระบบกฎหมายแบบเดียวกับเรา และเอาเข้าจริงระบบกฎหมายทั้งสองก็ไม่ได้ต่างกันมาก เหมือนที่สอนนักเรียนกฎหมายปี ๑ ชั้นวันวันมันก็ยังหล่อมเข้าหากันทุกที

หลังวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ อำนาจอธิปไตยกลายเป็นของปวงชนชาวไทย และผู้ถืออำนาจนี้กลายเป็นนักการเมืองที่มาจากกาเลือกตั้งหรือมาจากปลายกระบะบอกป็น นับจากนั้นมาฝ่ายตุลาการก็พยายามแสวงหาอิสรภาพจากฝ่ายบริหาร (และในที่สุดก็ประสบความสำเร็จ) ฝ่ายตุลาการจึงเป็นฝ่ายเดียวที่สามารถรักษาความ “ศักดิ์สิทธิ์” ของตำแหน่งเอาไว้ได้